

השדה. (8)

תני רב הושעיא בקדושין דבי לוי [בתוספתא על מסכת קידושין שסידר לוי:] (9)

נעל, גדר, פריץ כל שהוא, בפניו של המוכר או נותן המתנה, הרי זו חזקה.

ומקשינן: וכי **בפניו של המוכר** — אין [אכן הוי חזקה], ואילו **שלא בפניו של המוכר לא** הוי חזקה!?

אמר פירש רבא, הכי קאמר:

אם גדר ופרץ הלוקח **בפניו של המוכר, לא צריך המוכר למימר ליה ללוקח "לך חזק וקני"**, אלא מאחר שנתרצה המוכר למוכרה לו בכך וכך מעות, והחזיק זה בפניו הוי חזקה, ומשום שנוח לו למכר בחזקה זו, ולכן שתק —

אבל אם עושה הלוקח את החזקה **שלא** גא-א **בפניו של המוכר**, (1) כי אז **צריך המוכר למימר ליה ללוקח "לך חזק וקני"**.

בעי רב: במתנה היאך הוא הדין, האם גם בה צריך לומר לו "לך חזק וקני"; או שמא אם אך נתרצה הנותן לתת לו את השדה במתנה, והלך המקבל והחזיק בה — קנאה?

אמר תמה שמואל: מאי תבעי ליה לאבא [מה מקום יש לרב — ששמו אבא — להסתפק בדבר]?! והרי הדברים קל וחומר שבמתנה צריך לומר לו "לך חזק וקני" —

השתא, ומה מכר דקא יהיב ליה זוזי [שדעתו של הלוקח ליתן לו כסף על המכירה] (2) ואין המוכר מפסיד, מכל מקום **אי אמר ליה המוכר ללוקח "לך חזק וקני"** — אין [אכן קנה], **אי לא אמר לו כן — לא.**

מתנה — שהנותן מפסיד — לא כל שכן

כפירוש הרשב"א דאורחא דמילתא נקט.

9. וכמו שסידרו רבי חייא ורבי אושעיא, רשב"ם.

1. ביאר הרשב"ם: אם בא להחזיק שלא בפניו של המוכר, כגון בעיר אחרת, או אפילו באותה העיר שלא מדעתו של מוכר, אינה חזקה אלא אם כן אמר לו המוכר ללוקח "לך חזק וקני", ואפילו אם נתן לו מעות לא קנה במעות, כגון בעיר שכותבין שטר, שאין הכסף מועיל עד שיחזיק או עד שיכתוב שטר, אלא אם כן פירש שקונה בכסף קנין גמור.

2. כן פירש הרשב"ם בפירוש ראשון; ובפירוש שני פירש, שכבר נתן לו כסף, ובמקום שכותבים

8. כתב הרשב"א במשנה: לאו דוקא הני [נותן מתנה אחין שחלקו ומחזיק בנכסי הגר], אלא הוא הדין ללוקח [שהוא קונה בחזקה כל שהיא], אלא תני הני אף על גב דלא יהיב דמי, וכל שכן לוקח דקא יהיב דמי [שהוא קונה בחזקה כל שהוא, וראה בהגהות לרשב"א הגדמ"ח]; אי נמי אורחא דמילתא נקט, שבאותן שלשה מקומות דרכן לקנות בחזקה, אבל במכר במקום שקונים בכסף ואי נמי בכסף ושטרא, סתמא דמילתא, אין המוכר נותן לו רשות להחזיק בו עד שיתן דמים.

אבל ה"י דרמה" באות ו ד"ה בד"א כתב: ומדקא חשיב כל הני ושביק מוכר, שמע מינה דבמכר אף על פי שהחזיק לא קנה עד שיתן דמים, כדקיימא לן גבי שטר; ראה שם. ורבינו יונה הביא שתי השיטות, והכריע

שיהא צריך לומר לו "לך חזק וקני", ומשום שיש לחוש: שמא עד שהלך זה לעשות חזקה, כבר חזר בו הנותן!?

ורב שנסתפק בדבר, סבר, כי מאן דיהיב מתנה, הנותן מתנה, כיון שמחמת חיבה הוא נותן, בעין יפה יהיב, בעין יפה הוא נותן. וכיון שנתרצה לתת לו את השדה במתנה, שוב אין צריך לומר לו במפורש "לך חזק וקני".⁽³⁾

ועתה שבה הגמרא לדברי המשנה, לדין ששנינו בה: נעל, גדר ופרץ כל שהוא, הרי זו חזקה".

וכמה הוא כל שהוא? כדשמואל!

דאמר שמואל: גדר גדר, שהיה לה גדר בנויה על שפת השדה, ולא היה בה גובה עשרה טפחים, והשלימו המחזיק לגובה עשרה טפחים, שבגובה זה לא יוכלו זרים לעלות על המחיצה וליכנס לשדה –

ופרץ [או שפרץ] **פרצה** [פתח] בגדר, שהרחיב את הפירצה כדי שעל ידי ההרחבה יכנס דרכה אדם שיש לו שייכות לשדה, **ויצא בה**, הרי זו חזקה.

ומקשינן: **האי גדר** שהשלימו לעשרה שהוא נחשב עשיית גדר "כל שהוא" – **היכי**

דמי!?

אילימא דאף **דמעיקרא לא** הוה **סלקי לה**, **והשתא נמי** לאחר שהשלים את הגדר **לא סלקי לה**, [שמא נפרש: בתחילה היתה הגדר גבוהה פחות מעשרה טפחים, ומכל מקום לא היה אפשר לטפס על הגדר, וכגון שהיתה עשויה בשיפוע או בנויה על מקום מדרון, ואף כשהשלימה לעשרה אי אפשר לטפס עליה], כך אי אפשר לומר, דאם כן:

מאי עבד [מה הועיל]! ? וכל בנין בלא צורך אינו חזקה.

ואלא תפרש, **דמעיקרא הוה סלקי לה** [קודם שהגביהה היה אפשר לטפס וליכנס לחצר] על כל פנים בדוחק, **והשתא** משהגביהה **לא סלקי לה** כלל; אף כך אי אפשר לומר, דאם כן:

הרי **טובא עבד** [הועיל הרבה בהגבהתה]! ? ואין זה נקרא "כל שהוא".

ומשנינן: **לא צריכא**, **דמעיקרא הוה סלקי לה ברווחא**, **והשתא קא סלקי לה בדוחקא**, [קודם שהגביהה היה אפשר לטפס עליה וליכנס לחצר בקלות, ועל ידי ההגבהה עדיין אפשר לטפס וליכנס, אלא שהטיפוס והכניסה הם בדוחק], וכי האי גוונא נקרא הגדר "גדר כל שהוא".⁽⁴⁾

בעל הנותן מתנה לאשתו, שלא השאיר לעצמו פירות, כי בעין יפה הוא נותן, אבל כל זמן שאנו מסתפקים אם כבר החליט סופית לתת את המתנה, אין לנו לומר שנתן את שלו במתנה, עד שיפרש ויאמר "לך חזק וקני"; וראה גם בתוספות ד"ה אמר.

4. הוסיף הרשב"ם ביאור: וסתם "השלימו

שטר שאינו קונה בכסף, וכמבואר לעיל ברשב"ם הובא בהערות.

3. ביאר הרשב"ם את דעתו של שמואל: היכא אמרינן בעין יפה הוא נותן, הני מילי לאחר שהחזיק ונתקיימה המתנה, כי אז אנו אומרים שבעין יפה נתן לו מכל וכל, ולא שייר לעצמו כלום במתנה, וכגון מה שאמרו לעיל נא ב, גבי

תו מקשינן: **האי פירצה** כדי שיכנס ויצא בה, שהיא פירצה "כל שהוא", **היכי דמי!**?

אילימא דאף **מעיקרא** קודם שהרחיב את הפתח הוּו מצו **עיילי בה** [היה אפשר ליכנס לשדה] דרך הפירצה הקיימת, כך אי אפשר לומר, דאם כן:

מאי עבד [מה הועיל], ואין זו חזקה!?

ואלא תפרש: **דמעיקרא לא** הוּו **עיילי בה** כלל, **והשתא** על ידי הרחבת הפתח **קא עיילו בה** [אפשר ליכנס לחצר]; אף כך אי אפשר לומר, דאם כן:

הרי **טובא עבד!**? ואין זה נקרא: "פרץ כל שהוא".⁽⁵⁾

ומשינן: **לא צריכא, דמעיקרא הוּו עיילי בה בדוחקא, והשתא עיילי בה ברווחא**, [דרך הפירצה הקודמת היה ניתן ליכנס לחצר

בדוחק, והוסיף הוא על הפתח עד שניתן ליכנס דרכה ברווח].⁽⁶⁾

אמר רב אסי אמר רבי יוחנן:⁽⁷⁾

אם **נתן צרור** בחור שהיה בגדר שדהו של גר [והועיל]⁽⁸⁾ לשדה בנתינת הצרור, כדמפרש ואזיל], או **שנטל צרור** מהגדר שבשדה [והועיל]: הרי זו חזקה לקנות את השדה על ידי זה.

ומקשינן: **מאי "נתן"**, ומאי **"נטל"**!?

אילימא: **נתן צרור וסבר מיא מינה, נטל צרור ואפיק מיא מינה** [בנתינת הצרור מנע שטפון מים לשדה, ובנטילתה הוציא מים מיותרים מן השדה] —

אם כן אמאי קנה, והרי **האי מבריה ארי מנכסי חברו הוא**, ואין זו חזקה לקנות על ידה!⁽⁹⁾

קעילי; וראה עוד מה שנחלקו הרשב"ם והתוספות אם מסירת מפתחות מידי המוכר לקונה, קונים.

7. כתב הרשב"ם שכל השמועה מכאן ואילך עוסקת בקניית שדה של נכסי הגר, והוא הדין לקונה שדה מחבירו.

8. מדברי הרשב"ם נראה שלא גרס "והועיל".

9. כתב הרשב"ם: "האי מבריה ארי: הא למה זה דומה למשיב אבידה, דכל ישראל מצוין להציל ממון חבריהם מן ההיזק; ואין קרוי חזקה אלא דומיא דגדר ופרץ, שעושה בו בנין או כל תיקון הצריך לו לשדה, כגון משקה מים או זומר או זורע או חורש", [ויש לדקדק בלשון הרשב"ם "או זומר", כי הרשב"ם לקמן נד א גבי "האי מאן דפשו דיקלא אדעתא דדיקלא, קני", פירש:

לעשרה" מעיקרא סלקי לה ברווחא והשתא סלקי לה בדוחקא, ולכן נקט שמואל שיעור זה.

5. כתב הרשב"ם: לא יכלה הגמרא לפרש, שבתחילה לא היה אפשר ליכנס כלל ועכשיו בדוחק, משום שאם כן טובא עבד שהרי עשאה פתח.

6. כתב הרשב"ם, שאף "נעל כל שהוא", היינו שסתם פירצה מיותרת בסתימה כל שהיא, כך, שמתחילה היה אפשר ליכנס ברווחא, ועל ידי הסתימה אי אפשר ליכנס דרכה אלא בדוחק; "אי נמי שקבע מנעול בדלת לנעול בו, דהיינו בנין; אבל סגר את הדלת ונעל במפתח בנכסי הגר אינה חזקה, דאין זה אלא עושה מצוה לשמור בית חבירו, ומבריה ארי מנכסי חבירו הוא, כדלקמן בשמעתינן [בעמוד זה, וראה שם בהערות], וראה עוד בדבריו בסוף ד"ה והשתא

אם החזיק באחת מהן ונתכוין לקנותה לבדה ועל השניה לא חשב, קנאה לאותה שדה שהחזיק בה; אבל לא קנה את חברתה, היות ויש מצר ביניהן ולשתי שדות ייחשבו. (11)

ואם החזיק בה כדי לקנות אותה ואת ג-ב חברתה, לא הועיל, אלא אותה שדה לבדה שהחזיק בה קנה, אבל את חברתה לא קנה, שהמצר מפסיק. (1)

ואם החזיק באחת מהן כדי לקנות את חברתה בלבד: אף אותה שהחזיק בה לא קנה, שהרי לא נתכוין לקנותה, ואין חזקה

אלא, נתן צרור, היינו דצמד (10) ליה מיא [הצמיד את המים שבשדה שלא יצאו לחוץ כדי שירו את השדה], וזה כמו משקה את השדה שהיא חזקה.

ונטל צרור, היינו דפתח ליה מיא [פתח פתח למים הבאים מן החוץ שייכנסו לשדה], וזה הוא משקה, שהיא חזקה.

ואמר עוד רב אסי אמר רבי יוחנן:

שתי שדות של גר הסמוכות זה לזה ומצר [הוא חריץ עמוק, או מחיצה גבוהה] אחד ביניהן:

1. נתקשו הראשונים: הרי לקמן סז א אמר שמואל: מכר לו עשר שדות בעשר מדינות, כיון שהחזיק באחת מהן, קנה כולן; ובקדושין כז ב תניא כמותו "מכר לו עשר שדות בעשר מדינות, כיון שהחזיק באחת מהם קנאם כולם, במה דברים אמורים שנתן לו דמי כולן, אבל לא נתן לו דמי כולן, לא קנה אלא כנגד מעותיו", ומסייעת שם הגמרא מברייתא זו את דברי שמואל; ואילו כאן אמרו שאין הוא קונה בחזקה אלא את אותה השדה שהחזיק בה בלבד?

ומכח קושיא זו כתב הרשב"ם: ודוקא נכסי הגר דממילא קני, הלכך אין בו כח לקנות אלא אותה שדה שהחזיק בה, אבל במכר מודי רבי יוחנן שאם החזיק באחד מהן קנה כולן ... וכדמפרש התם בברייתא: במה דברים אמורים שקנה כולן, שנתן לו לוקח למוכר דמי כולן, דכולהו אשתעבוד ליה ללוקח בשביל מעותיו, אהני חזקת אחת מהן לקנות כולן, אבל לא נתן לו דמי כולן לא קנה אלא כנגד מעותיו, ולכך גבי נכסי הגר נמי, דליכא מתן מעות, לא קני אלא ההיא שדה דאחזיק בה.

ואף לקמן סז א על דברי שמואל שם, שאמר: כיון שהחזיק באחת מהן קנה כולן, כתב

"קני: הדקל", משמע שהפשיחא אינה מועילה אלא לקנות את הדקל ולא את השדה, ואף ש"מהניא ליה הפשיחא כזימור בכרם" כלשון הרשב"ם שם].

ומה שכתב הרשב"ם שהוא כמשיב אבידה, צריך ביאור: שהרי כתב הרשב"ם לעיל ששמועתנו עוסקת בנכסי הגר שהן הפקר?! וראה גם בלשון הרשב"ם לעיל ד"ה והשתא קעיילי.

10. כמו [במדבר יט טו]: "וכל כלי פתוח אשר אין צמיד פתיל עליו", וכן בתהלים קו: "ויצמדו לבעל פעור" [וכן בכמדבר כה ג: "ויצמד ישראל לבעל פעור"], והיינו שחיבר המים שבתוכו שלא יצאו לחוץ, רשב"ם.

11. כתב הרשב"ם: כגון דרפק בה פורתא כדלקמן [נד א וב], ומשמע מדבריו דכשרפק בה פורתא אליבא דרבי יוחנן קנה את כולה, וראה מה שנחלקו רב ושמואל לקמן נד א בשדה המסוימת במצריה, ורפק בה פורתא [ראה רשב"ם שם], אם קנה את כולה, וראה עוד לקמן נו א את שיטת רבי יוחנן בשדה שאינה מסוימת במצריה.